

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נשים, עבדים, תלמיד אצל רבו, חמשה שגבו עירוב

(ע"ג א') תנו רבנן: מי שיש לו חמש נשים מקבלות פרס (פרנסתן) מבעליהן (ולכל אחת דירה נפרדת בחצר), (או) וחמישה עבדים מקבלין פרס מרביהן (ולא עירובו יחד) -

(4) רבי יהודה בן בתירה: מתיר בנשים, ואוסר בעבדים (שאינם נמשכים אחריו). (2) רבי יהודה בן בבא: מתיר בעבדים, ואוסר בנשים.

אמר רב: מאי טעמא דרבי יהודה בן בבא? דכתיב: "וְדַנְיָאֵל בְּתָרַע מִלְפָּא".²

(ומברר) תלמיד אצל רבו (דר עמו בחצר, ומקבל פרס הימנו), מאי?

תא שמע, דרב בי רבי חייא אמר: אין אנו צריכין לערב, שהרי אנו סומכין על שולחנו של רבי חייא.

בעא מיניה אביי מרבה: חמשה שגבו את עירובן, כשמוליכין את עירובן למקום אחר, עירוב אחד לכולן, או צריכין עירוב לכל אחד ואחד? אמר ליה: עירוב אחד לכולן.

בעא מיניה רב חייא בר אבין מרב ששת: בני בי רב דאכלי נהמא בבאגא (בית אושפיזא בבקעה), ואתו ובייתי בבי רב (לנים בבית המדרש, שבתוך אלפיים אמה), כי משחינן (מודדים) להו תחומא, מבי רב (מקום לינתם) משחינן להו, או מבאגא משחינן להו?

אמר ליה: משחינן מבי רב. דאנן סהדי דאי מייתו להו ריפתא לבי רב, ניחא להו טפי.³

בעי רמי בר חמא מרב חסדא: אב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו או כיחידים דמו?⁴ צריכין עירוב, או אין צריכין עירוב (בשאינן דיורים אחרים עמהם)? מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה, או אין ניתר בלחי וקורה?⁵

אמר ליה, תניתוה: אב ובנו הרב ותלמידו, בזמן שאין עמהן דיורין - הרי הן כיחידים, ואין צריכין לערב, ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה.

שיטות הראשונים

חמש נשים וחמישה עבדים מקבלי פרס בחצר: הרז"ה, רשב"א וריטב"א, פסקו כרבי יהודה בן בבא (המתיר בעבדים ואוסר

¹ דניאל במט.

² לומר שאע"פ שלא היה יושב כל היום בשער, עשה אותו הכתוב כמי שיושב שם, כיון שמקבל פרס ממנו והוא משרתו ועבדו. וכן פרש"י, והוסיף רבינו חננאל לומר עוד דיהיב סימנא מי הוא המתיר עבדים, תרע מלכא, דהיינו רבי יהודה בן בבא, דבבא היינו שער, ותרע תרגומו של שער. ועבדים דנקטינן לאו עבדים ממש אלא כל שמשרתים אותו. ריטב"א.

³ ביאר רבינו חננאל (ד"ה ודחי), כלומר ברי לן דאי הוּו ממטי להו ריפתא התם בשדה, התם ניחא להו למכרך ריפתא; הלכך, כאילו מקום פיתא דידהו התם בשדה היא.

⁴ לעניין שתי חצרות זו לפנים מזו, ודריסת רגל הפנימית על החיצונה, ואם יחיד דר בפנימית, אינו אוסר. ואם רבים, ולא עירבו, אוסרת דריסת על החיצונה. ע"פ רש"י.

⁵ דקיימא לן (ע"ד א') אין מבוי ניתר בלחי וקורה, עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו; ואם תימצי לומר הני כיחידים דמו, הכא מי חשבינן שתי חצירות אחת של אב ואחת של בן כחדא חצר, ולא מישתרי מבוי דידהו. רש"י. וראה עוד בביאור הקטע בריטב"א.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בנשים, משום דרב מפרש לטעמיה). והרמב"ם ורבינו מאיר מרוטנבורג פסקו כדברי שניהם להקל⁶. וכן פסק השו"ע⁷.

אורח אם אוסר על בני החצר: כתב בתרומת הדשן שהמתארח בחצר, אינו אוסר על בני החצר⁸. וכן מבואר בדברי הרשב"א⁹. וכן פסק השו"ע, שאפילו התארח בבית בפני עצמו (ואפילו בשכירות¹⁰), אם לא התארח דרך קבע (אלא ל' יום או פחות)¹¹, אינו אוסר על בני החצר, והוא והם מותרים בין בביתו בין בביתם¹². אמנם כתב הרמ"א, שזה דוקא בדאיכא בעל הבית אחד קבוע, דאז האורחים בטלים לגביה. אבל אורחים ביחד, אוסרים זה על זה מיד¹³.

בעל בית שהשאל והשכיר (לימן מרובה) חדרים בביתו מתי אוסרים עליו: דעת תוספות, סמ"ג וסמ"ק בשם ר"י, רא"ש, מרדכי, הגהות מיימוניות ורבינו ירוחם, שבעל הבית שהשאל חדרים בביתו לאחרים, ואוכלים שם לעצמם, אינם אוסרים עליו¹⁴. ודעת השר מקוצי, הרשב"א, והריטב"א, שאוסרים עליו. ואפילו יכול בעל הבית לדור לאכול ולישן שם,

⁶ וביאר הרא"ש דאין זה תרי קולי דסתתן אהדדי, דלמר סבירא ליה דאשתו כגופו ועבד לאו כגופו. ולמר ס"ל כיון דהעבד משועבד לעבודת רבו, חשיב כאילו הוא תדיר אצל רבו. וכיון דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב, תפסינן סברת המיקל בעבד וסברת המיקל באשה. את פסיקת הרא"ש לא זכיתי להבין: כאן (פרק הדר, ס' יט) הביא דברי הרז"ה ולאחר מכן דברי הרמב"ם, וביאר סברת הרמב"ם, ולא הכריע ביניהם. וקצת משמע שנוטה לדברי הרמב"ם. ולהלן (פרק חלון, ס' ח) כתב: ולעיל פסקינן הלכתא כרבי יהודה בן בתירא. וצ"ב.

⁷ או"ח שע"ג, מקורות - רמב"ם (הל' עירובין ד,ו); רבינו מאיר מרוטנבורג (הו"ד ברא"ש). רא"ש (ס' יט).

⁸ והביא ראייה לדבריו מדברי הגמרא, ס"ט ב', לגבי המבטל רשות חצרו ולא רשות ביתו, דקסברי רבנן שבית שלהם מותר לו ולהם, דהוי אורח לגבייהו. כל שכן אורח ממש דלא הוה ליה כוח דירה מעולם בחצר. ובביאור הגר"א (ס"ק כז) הביא עוד ראייה לדבריו מתוספתא (עירובין ה,טז) אכסנאי לעולם אין אוסר.

⁹ שכתב, ומכל מקום אם ייחדו להם (בעל הבית לסופרים או בחורים) לשעה מסתברא שאינן אוסרין, שאינן אלא כאורחין אצלו. והאי לשעה, היינו שלא היה יותר משלושים יום, כפי שמסיים הראייה מהירושלמי (וכן פסק בעבוה"ק, בית נתיבות, ד,ב). ביה"ל (שע"ח, ד"ה אינו אוסר).

¹⁰ משנ"ב (שע"ח, ס"ק נג).

¹¹ כן הוא לשון השו"ע (או"ח שע"ח). ואמנם בבית יוסף יש סתירה, דבתחילה (ד"ה המתארח) כתב יותר משלושים (נחשב קבע). ואח"כ (ד"ה כתוב בשבולי) כתב דבשלושים כבר מקרי קבע. ובדרכי משה (שפב, ס"ק ב) כתב דבשלושים מקרי קבוע. והעיר כן הביה"ל (ד"ה אלא) ונשאר בצ"ע לדינא. עיי"ש.

¹² או"ח שע"ח. וכתב המשנ"ב (ס"ק נה): וביותר משלושים, אפילו אם היה רק בשאילה לבד, תו מקרי קבע ויצא מכלל אורח ואוסר. ומסתברא דאם קבע עצמו לכתחלה יותר משלושים אוסר מיד. מקורות - תרומת הדשן (ס' עו). רשב"א שכתב (חי' ע"ג א', ד"ה הא דבעא מיניה רמי בר חמא).

¹³ והגר"א (שע"ח, ס"ק לא) הביא ראייה לזה מדין יושבי אוהלים או סוכות, או מחנה, שהקיפוהו, שאין מטלטלין מאוהל לאוהל עד שיערבו (ראה לעיל, סו"פ קמא), והטעם, ששם כולם אורחים, ואוסרים.

וכתב המשנ"ב (ס"ק נט) דמיירי בשאותו חצר היה חצר יחיד. אבל כשנתארחו בעיר ויש שם עוד חצרות של ישראל, והעיר עשויה בתיקון מבואות כדן, בטילי הני אורחים לגבי שאר בעלי בתים קבועים שבעיר, דעיר שעשויה בתיקון מבואות כדן, חשובה כחצר אחת.

ובשער הציון (אות לה) כתב דבחי אדם הסתפק דאפשר אפילו בעיר שלא נתקנה בעירובין כדן, גם כן אמרינן דהני אורחים בטילי לגבי אנשי העיר הקבועים, ואינם אוסרים זה על זה לטלטל בחצר שמתאכסנים. וכתב השער הציון דנראה לו להחמיר בזה, דכולי האי לא אמרינן דבטילי לגביהו, אחרי שחצרות העיר אינם שייכים זה לזה כלל, דהלא אסורים לטלטל בעיר, אם כן מאי עדיף זה מחצר יחיד.

¹⁴ כיון שכולם משתמשים בתוך הבית בכל עסקי תשמישתיה באפיה ובישול ובכל דבר, חשיבי כולהו כאילו אוכלים וישנים במקום אחד, אע"פ שיש להם פתח לצד רשות הרבים הכל נקראים על שם בעל הבית. ועוד, דאין משאל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומצי לסלוקינהו (המילים הללו אינן מופיעות בכל הראשונים, ראה באריכות בביה"ל, שע"ג, ד"ה אינם). והוה ליה כחמישה שכירים וחמישה לקיטים, דלא אמרינן להחמיר, כדאמרינן לעיל, סו"א א', דאחד נותן עירובו ודיו, ואפילו שרויים בחדרים ובעליות. תוספות.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דמכל מקום מיוחד הוא אצלם למקום פיתן (אא"כ יש לו בחדרים תפיסת יד)¹⁵. והשו"ע¹⁶ פסק כתוספות וסיעתם.

אנן סהדי דאי מייתו להו ריפתא לבי רב, ניחא להו טפי: כתב המאירי, שנחלקו המפרשים, שיש אומרים שסברא זו אומרים רק לגבי תחומין, אבל לגבי עירוב חצרות, לעולם הולכים אחר מקום אכילתם. ודעת המאירי שגם לגבי עירוב חצרות נדון כן, לומר שמקום לינה גורם כל זמן שידיים מוכיחות שנוח לו לאכול פתו שם¹⁷. וכן דעת הרשב"א והריטב"א¹⁸.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שע)

- ג. ... אָבֵל מִי שֵׁישׁ לוֹ מִלְמַד אוֹ סוֹפֵר בְּבֵיתוֹ, וְכֵן תַּלְמִידִים הַלּוֹמְדִים בְּפִנֵּי הַרֵב וְדָרִים בְּבֵיתוֹ כֹּל אֶחָד בְּחֶדְרוֹ, אֶפְלוּ יֵשׁ לְכָל אֶחָד פֶּתַח פְּתוּחַ לְחֶצֶר וְאוֹכֵל וְיִשֵּׁן בְּחֶדְרוֹ, אֵינָם אוֹסְרִים.
- ה. מִי שֶׁאוֹכֵל בְּמִקוֹם אֶחָד וְיִשֵּׁן בְּמִקוֹם אַחֵר, מְקוֹם אֲכִילָתוֹ הוּא הָעֵקֶר וְשֵׁם הוּא אוֹסֵר; הַלֶּכֶף הָאֲחִין שֶׁאוֹכְלִים בְּבֵית אֲבֵיהֶם וְיִשְׁנִים בְּבֵיתָהֶם, אֵינָם אוֹסְרִים. וְאִם נוֹתֵן לָהֶם פֶּרֶס וְאוֹכְלִים בְּבֵיתָהֶם, אוֹסְרִים. וְהֵנִי מִלֵּי כְּשִׁנוֹתָנִים בְּנֵי שְׂאֵר הַחֶצֶר עֲרוּבֵן בְּמִקוֹם אֶחָד, אֶבֶל אִם הָיוּ בְּנֵי שְׂאֵר הַחֶצֶר נוֹתְנִים הָעֲרוּבֵן בְּאֶחָד מִבֵּיתֵים אֵלוֹ, אוֹ שְׂאִין עִמָּהֶם דְּיוּרִים בְּחֶצֶר, אֵינָם צְרִיכִים לְעֹרֵב.
- ו. מִי שֵׁישׁ לוֹ חֲמֵשׁ נְשִׁים וְחֲמֵשֶׁה עֶבְדִּים, מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ פֶּרֶס וְכֹל אֶחָד אוֹכֵל בְּבֵיתוֹ, וְכֵן תַּלְמִיד הַמְקַבֵּל פֶּרֶס מֵרֵבוֹ וְאוֹכֵל בְּבֵיתוֹ, אֵינָם אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה אִם אֵין עִמָּהֶם דְּיוּרִין בְּחֶצֶר אוֹ אִם הָעֲרוּבֵן בָּא אֶצְלָם.
- ת. הַמֵּתְאַרֵחַ בְּחֶצֶר, אֶפְלוּ נִתְאַרַח בְּבֵית בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, אִם לֹא נִתְאַרַח דְּרָךְ קִבְעָה אֶלָּא לְשִׁלְשֵׁים יוֹם אוֹ פְּחוֹת, אֵינּוֹ אוֹסֵר עַל בְּנֵי הַחֶצֶר וְהוּא וְהֵם מְתָרִים, בֵּין בְּבֵיתוֹ בֵּין בְּבֵיתָם.
- הגה: וְאֶפְלוּ אִם הָאוֹרְחִים רַבִּים וְבַעַל הַבַּיִת אֶחָד. וְדוֹקָא בְּדַאֲכָא בַעַל הַבַּיִת אֶחָד קְבוּעָה דְאֵזַז הָאוֹרְחִים בְּטִלִּים לְגַבְיָה, אֶבֶל אוֹרְחִים בְּיַחַד, אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה מִיָּד. (תְּרוּמַת הַדְּשָׁן ס' ע"ו דְּבָרֵי עֲצָמוֹ) וְעִין לְקַמֵּן סוֹף סִימָן שצ"א וְגוֹי הַמֵּתְאַרֵחַ ע"ל ס' שפ"ד.

¹⁵ דווקא במשאל לזמן מרובה; אבל השאל לשעה, אינם אצלו אלא כאורחים (וכבפסקה קודמת). רשב"א.

¹⁶ או"ח שע"ג. וכתב המשנ"ב (ס"ק לג): וכל זה בשהיה שאול להם; אבל אם היה מקום החדרים קנוי או מושכר להם, או אפילו בשאול רק משתמשין כל אחד בפני עצמו בחדרו, אוסרין. דדוקא בצירוף שני הטעמים ביחד (א. שכולם משתמשים בתוך הבית לצרכיהם. ב. שלא השאיל להם רשותו לאסור עליו) מקילינן. וכל זה בשלא היה לבעה"ב אצלם תפיסת יד, דאי לאו הכי, מותר בכל גווני מקורות - תוספות (ע"ב א', ד"ה ומודין). רא"ש (ס' יז). מרדכי (רמז תקיח). הגהות מיימוניות (הל' עירובין פ"ד, ה"ז, אות ב). רבינו ירוחם (נתיב י"ב, חלק טו). סמ"ג (עשין דרבנן, הלכות עירובין). סמ"ק (ס' רפב). רשב"א (עבוה"ק בית נתיבות, דב; ח' ע"ג א'). הריטב"א (ס"ד א', ד"ה וכתבו בתוספות; ע"ג א', ד"ה ואסיקנא דהרב). השר מקוצי (הו"ד בריטב"א).

¹⁷ ונפקא מינה, שאם כולם לנים במקום אחד וחלוקים במקום אכילתם, אילו התברר אצלנו שכולם היו רוצים לאכול במקום הלינה וששם נוחה להם אכילתם ודיא אין זה נקרא חילוק דיורים, אע"פ שאוכלים במקומות חלוקים ואינם אוסרים זה על זה. ותו נפקא מינה דגוי אינו אוסר עליהם, מפני שכולם חבורה אחת הם, וכולה חבורה כאיש אחד חשובה. מאירי (ח' ע"ג א').

¹⁸ ולענין הלכה, הביה"ל (שעה, ד"ה וישן) פסק כהרשב"א והריטב"א. מקורות - מאירי (חידושים, ע"ג א, ד"ה ולענין. ובבית הבחירה, ע"ג א', ד"ה וכן יתבאר, כתב שכן נראה כדעה זו, אע"פ שיש לפקפק בה מעט). רשב"א (עבוה"ק, בית נתיבות, שער ד, ריש ס' ג). ריטב"א (ע"ג א', ד"ה אמר ליה התם).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חצרות הפתוחות למבוי ושכחו חלקם עירוב או שיתוף

(ע"ג א') משנה: חמש חצרות פתוחות זו לזו, ופתוחות (כל אחת) למבוי: עירבו בחצרות (כל חצר לעצמה, ואף מזו לזו), ולא נשתתפו במבוי, מותרין בחצרות, ואסורין במבוי. ואם (גם) נשתתפו במבוי, מותרין כאן וכאן (לחצרות ולמבוי).

(ע"ג ב') (ואמרינן) מני (הא דאם לא נשתתפו במבוי, אסורין במבוי)? רבי מאיר היא, דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף.

(המשך משנה): עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי, ושכח אחד מבני חצר ולא עירב (בחצרו להתיר חצרו, אבל בשיתוף היה לו חלק), מותרין כאן וכאן.

(ומסיק) כולה רבי מאיר היא. וטעמא מאי אמר רבי מאיר בעינן עירוב ובעינן שיתוף, שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות, והכא, כיוון דרובה עירבו (עירוב בני החצר), לא משתכחא.

(המשך משנה): (שכח אחד) מבני מבוי, ולא נשתתף (דהיינו, אחת החצרות לא נשתתפה עם חברתה במבוי), מותרין בחצרות ואסורין במבוי. (והסיבה שצריך שיתוף במבוי) שהמבוי לחצרות כחצר לבתים¹⁹.

(שנינו במשנה: חמש חצרות פתוחות זו לזו) אמר רב יהודה: רב לא תני פתוחות זו לזו (ומדובר שהחצרות פתוחות רק למבוי²⁰). אמר ליה אביי לרב יוסף: מאי טעמא דלא תני פתוחות זו לזו? (ומבאר) דקא סבר אין מבוי ניתר (לטלטל בו) בלחי וקורה, עד שיהו בתים וחצרות פתוחים לתוכו²¹.

(ע"ד א') גופא, (1) אמר רב: אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצרות פתוחין לתוכו (שני בתים לחצר, ושתי חצרות למבוי). (2) ושמואל אמר: אפילו בית אחד (בלא חצר), וחצר אחת (שבית אחר פתוח לתוכה). (3) ורבי יוחנן אמר: אפילו חורבה (שראויה לדירה, אף שאין דרים בה מכאן, וחצר מכאן).

שיטות הראשונים

רב לא תני פתוחות זו לזו: כתבו הרא"ש ומרדכי בשם הר"מ מרוטנבורג דבהא דסבר רב משום דפתיחי להדדי חשיבי כחד חצר לא סבירא לן כוותיה, אלא כסתם מתניתין דתני פתוחות. ואפילו הכי לא חשיבי כחצר אחת, וניתרים בלחי וקורה. וכן דעת הראב"ד. אבל הרי"ף כתב הא דרב, משמע דסבירא ליה דהלכתא כוותיה²². והרמ"א²³ סתם כרא"ש, להקל אפילו כשכל החצרות פתוחות זו לזו, ובשם יש חולקים, כרי"ף.

¹⁹ כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף. ולא תימא דלא דמו, דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רה"ר, אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן. רש"י.

²⁰ וכל עירבו בחצירות דמתניתין, עירבו כל חצר לעצמה קאמר. ומותרין בחצירות דקתני, מותרין בני חצר לעצמן קאמר. רש"י.

²¹ בתים לחצירות - שני בתים לכל חצר ושתי חצירות למבוי. והנך כיון דכולן פתוחין זו לזו ומערבות יחד דרך פתחיהם, חדא תשיב להו. ולית ליה לרב הא דתניא לעיל (ע"ג א') אב ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה, דכל היכא דלא בעי לערובי, אי נמי בעי לערובי ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי - לא משתרי ההוא מבוי בלחי וקורה, עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה, או שתי שורות של חצירות אחת לצידו זה ואחת לצידו אחר והמבוי ביניהן, שאינן יכולות להתערב אלא על ידי מבוי. רש"י.

²² כן דקדקו הרשב"א (ע"ד ב', ד"ה ובשחצרות), והמאירי (חי', ע"ד א', ד"ה ואזדו) מדברי הרי"ף. וכתב הב"י (או"ח שסגכו) שכן נראה לדקדק מדברי הרמב"ם (הל' עירובין ה'ג). ראב"ד (הו"ד ברשב"א).

²³ או"ח שסגכו. וכתב המשנ"ב (ס"ק קג) בשם האחרונים, דכיון שהוא מילתא דרבנן, נקטינן לקולא.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

מתי מבוי נותר בלחי וקורה: דעת רבינו חננאל שהלכה כרבי יוחנן שמבוי נותר בלחי וקורה אפילו על ידי חצר וחורבה. ודעת הרי"ף ורא"ש שהלכה כרב, שאינו נותר עד שיהו בתים וחצרות פתוחים לתוכו²⁴. וכן פסק השו"ע²⁵.

אין מבוי נותר בלחי וקורה, עד שיהו בתים וחצרות פתוחים לתוכו: כתבו רש"י, רשב"א, תוספות, רא"ש, וסמ"ג, שצריך שיהיו פתוחים למבוי שתי חצרות, ולכל חצר שני בתים. והכי איתא בירושלמי. וכתב המרדכי דהיכא דלא פתוח ליה בתים וחצירות דינו כחצר, ובעי פס ארבעה או שני פסין של שני משהויין או צורת פתח²⁶. וכן פסק השו"ע²⁷.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שפז)

א. המשתתפין במבוי צריכים לערב בחצרות כדי שלא ישכחו התינוקות תורת ערוב, שהרי אין התינוקות מפירים מה נעשה במבוי. לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת, סומכין עליו ואין צריכין לערב בחצרות שהרי התינוקות מפירים בפת...

(או"ח, הלכות שבת, סימן שצא)

א. ככל משפטי בטול למי ששכח ולא ערב בחצרו, כן הוא במבוי. שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה, מבטלת רשותה לשאר בני המבוי או הם לה, אף על פי שהם רבים, שבני החצר גבי מבוי חשובים כיוחד בחצר. וככל משפטי ישראל בחצר עם הגוי, כן הוא במבוי או בעיר, שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המקפת חומה עד שיהיו שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, אבל חצר אחת, לא, אפלו אם הרבה בתים של ישראל פתוחים לתוכה; והוא שתהא העיר מקפת חומה לדירה. וסתם עירות הן מקפות לדירה. וסתם מבצרים אינם מקפים לדירה...

(או"ח, הלכות שבת, סימן שפו)

ג. ככל משפטי ערובי חצרות ושעורו, ושאשתו מערבת בשבילו, ושמערבין שלא לדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר אחת, ושקטן יכול לגבותו, וש יכול לזכות לכלם (ושאם היו שתפין אינו צריך לערב) כך דיני שתוף...

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסג)

כו. ... אין מבוי נותר בלחי או קורה עד שיהיו פתוחים לתוכו שני חצרות ולכל חצר שני בתים ואפלו כל החצרות פתוחות זו לזו (הרא"ש ומרדכי והטור) ויש חולקים בזה (בית יוסף בשם הרי"ף ורמב"ם), ושלא יהא בכל פתח מאלו פחות מד"ט, ושיהיו דיוורים אוכלים בכל בית, שמקום הפת גורם; ואפלו היה הבית האחד לאב והב' לבן, אף על פי שהבן מקבל פרס משלחן אביו ואוכל בביתו, הרי הם נדונים כשנים; ואפלו צדו האחד גוי ואחד ישראל, מהני עוד צריך שיהא ארכו יותר על רחבו. ואם חסר אחד מאלו, אינו נותר אלא בפס ארבע או שני פסין שני משהויין או צורת פתח. הגה: ויש אומרים דנוהגין האדנא לתקן כל המבואות בצורת הפתח, דכל המבואות שלנו יש להם דין חצרות (ת"ה סי' ע"ד)...

²⁴ חדא דהא שמואל הדר ביה לגבי דרב בענין ההוא מבואה דהוה דייר ביה אבין בר איהי והוה ליה רבי יוחנן חד לגבי תרי. ומתניתין נמי מסייעא ליה שהמבוי לחצרות כחצר לבתים. ועוד, הא אמר רב נחמן בפ"ק (ה' א') אין המבוי נותר בלחי וקורה עד שיהא ארכו יתר על רחבו ועד שיהו בתים וחצרות פתוחות לתוכו. רי"ף.

²⁵ או"ח שסג,כו.

²⁶ שלא אמרו אלא שאינו נותר בלחי לבד או בקורה לבד; אבל בשאר הכשרים נותר הוא. ב"י או"ח שסג,כו(ב).

²⁷ או"ח שסג,כו. ירושלמי (עירובין א,א). מקורות - רש"י ותוספות (י"ב ב', ד"ה ובתים). רשב"א (י"ב ב', ד"ה איזהו; ע"ד א', ד"ה בתים. עבוה"ק שער א, ריש ד). רא"ש (פ"א סי' יז). מרדכי (פ"א, רמז תפא).